

Fagerkullan museoalueen kehittäminen

Vapaa-aikalautakunta 19.03.2024 § 20

Esittelijä: Sivistysjohtaja Jormalainen Arto
Valmistelija: Kulttuurisihteeri Rautiainen, Mari, museonjohtaja Kuutsa Tommi, sivistysjohtaja Jormalainen Arto.

Karkkilan kaupungilla on Högforsin ruukin historiaan liittyvä valtakunnallisestikin tarkastettuna merkittävä museokokonaisuus, jonka kehittämiseen ja palvelukonseptiin kannattaa jatkossakin investoida. Fagerkullan museoalueen kävijämäärä on noussut selkeästi viimeisinä vuosina. Kaupunkimarkkinointia on tehostettu ja museoalue on koettu kiinnostavana ja se on tavoittamassa matkailijoita enenevässä määrin.

Kulttuurin ja vapaa-ajan palvelualueella on keskusteltu alueen kehittämisestä toiminnallisoin keinoin. Opastetut museokierrokset ovat suosittuja ja toimivia. Alueelle tarvitaan kiinteitä kohteita, joissa voidaan tehdä ja kokea uusia asioita. Erityisesti lapsiperheille ja -ryhmille tarvitaan toiminnallinen näyttelytila houkuttelevaksi maamerkiksi, joka tehostaa koko museoalueen markkinoinnin mahdollisuuksia.

Työläismuseon kokonaisuuden kehittämismahdollisuuksia

Palvelualueen kokouksissa on keskusteltu alueesta paljon ennenkaikkea Työläismuseon kokonaisuuden näkökulmasta. Museotoimi on suunnitellut jo usean vuoden ajan lasten tuvan perustamista Työläismuseon alueelle. Lasten tuvalla tarkoitetaan toiminnallista näyttelytilaa, jossa on mahdollista oppia, leikkiä ja luvan kanssa koskea tai käyttää museon rekvisiittaesineitä. Erityisesti lapsille suunnattu toiminnallinen näyttely löytyy nykyään yhä useammasta museosta ympäri Suomen.

Lapsille suunniteltu museokohde voi tuoda myös Karkkilan työläismuseoon lisää matkailijoita. Lisäksi se kehittäisi työläismuseota karkkilalaisten lasten ja lapsiperheiden käyntikohteena. Tätä ajatellen talousarvioon 2024 kirjattiin Sarlinin talon kehittäminen lasten taloksi. Talossa on valmiina mm. kangaspuut ja leivinuuni, joilla voidaan tutustuttaa erityisesti lapsikäviä perinnetöihin ja harjoitella niitä itse. Mikäli Sarlinin talo muutetaan lasten tuvaksi, yhdestä museon näyttelykohteesta (1890-luvun työläisperheen asunto) joudutaan luopumaan. Sarlinin talossa ei ole vesipistettä tai viemärointiä.

Tekninen lautakunta on päivittämässä valtuuston päätettäväksi myytävien kiinteistöjen luetteloa. Työläismuseon alue on asemakaavassa merkinnällä museoalue. Alueella sijaitsevan, museotalojen kokonaisuuteen kuuluvan Parvin talon kiinteistön pääkäyttötarkoitus on museotoiminta. Pääkäyttötarkoituksen mukaista toimintaa tulee olla rakennusoikeudesta vähintään puolet, jotta kaavamerkintä toteutuu. Jos Parvin talorakennus myydään ja ostaja erottaa alueen omaksi tontiksi, käyttötarkoitus säilyy ennallaan ilman kaavamuutosta. Näillä reunaehdoilla Parvin talon

myyminen ei ole yksinkertaista. Rakennus on ollut tyhjiään ja siitä ei ole saatu tuloja. Rakennuksen vuosimenot ovat -1 631 €.

Museotominnan uusi toiminnallinen keskus

Koska Parvin talon mahdollinen myynnin toteutuminen kestää kuitenkin useamman vuoden, on palvelualueella noussut keskusteluun yhtenä vaihtoehtona kokeilla talossa toiminnallisia tapahtumia ja museokäyttöä rakennuksen tyhjiään pitämisen asemesta.

Pakarin toimintaa ja ulosvuokraamista voitaisiin kehittää, mikäli sen lähellä olisi uusi toiminnallinen tila. Parvin talon museokäyttö ja siellä järjestettävät tapahtumat voisivat lisätä myös Pakarin asiakasmääriä ja houkuttelevuutta, kun Pakariin tavoitellaan esim. kahvila- tai ravintolayrittäjää. Parvin talon piha-alueelta on suora yhteys Pakarin pihaan, jolloin myös tapahtumatilana käytettävän ulkoalueen määrä museoalueella kasvaisi. Parvin talon piharakennuksessa on keskeneräinen sauna, jonka kunnostaminen yhteisölliselle museoalueelle on sekin kiinnostava mahdollisuus alueen kehittämisen ja elinvoiman kannalta.

Nykyisellään Pakarissa tapahtuva museokierrosten lipunmyynti, museokauppa, yleisö-wc sekä henkilökunnan sosiaalitulat aiheuttavat usein haasteita Pakarin ulosvuokraamiseen esimerkiksi yksityistilaisuuksia varten. Museon henkilöstö tarvitsee käyttöönsä asianmukaiset sosiaalitulat, joiden järjestämiseen Karkkilan kaupungilla työnantajana on lakisääteinen velvollisuus.

Parvin talon sijainti on keskeinen ja selkeä museokierrosten lähtöpisteenä. Talo sijaitsee museoalueen ytimessä, ja se on helppo löytää alueelle saapuessa. Museon lipunmyynnin, opastettujen kierrosten lähtöpisteen ja pienen museokaupan lisäksi talossa on riittävästi tilaa työpaja- ja toimintatilalle (lasten tupa), jota olisi helppo käyttää myös kulttuurikasvatussuunnitelma Elämyspolkuun kuuluvissa päiväkotij- ja koululaisryhmien vierailuissa. Museon resurssien salliessa lasten tupa voi tuki laajentaa myös museon omaa sesonkia: talvikaudella lasten tupa voisi olla avoinna esim. kerran kuussa erityisten teema- ja tapahtumapäivien yhteydessä, tarjoten kulttuuri- ja matkailukohteen myös kesäsesongin ulkopuolella.

Parvin taloon sijoitettuna lasten tupa lisäisi museoalueella esiteltävien kohteiden määrää, eli parantaisi museon palvelutasoa nykyisestä. Toinen olennainen Parvin taloa puoltava tekijä on wc ja vesipiste, jotka ovat museokohteissa ja erityisesti lapsille suunnatuissa tiloissa välttämättömiä. Strategian mukainen toiminta

Karkkilan vuosien 2022–2025 kaupunkistrategia Rautainen kotikaupunki korostaa rohkeutta katsoa pitkälle tulevaisuuteen ja halua uudistaa toimintaa ja kaupunkia ennakkoluulottomasti. Yhdeksi muutosteemaksi strategiassa on valittu kasvun ja elinvoiman edistäminen, jossa keskiöön nousevat matkailun ja kulttuurin kehittämisen tavoitteet.

Fagerkullan museoalueen kehittämisessä on havaittavissa monia kaupunkistrategian tavoitteisiin vastaavia mahdollisuuksia. Etenkin uudenlainen tapahtuma- ja toimintatila museoalueella lisäisi merkittävästi ulkopuolisten kumppanien, esimerkiksi yhdistys- ja yritystoimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön edellytyksiä.

Museoalueen toiminnan kehittäminen vaatii ennen kaikkea tarkoitukseen ja toimintaan sopivia tiloja. Erilaiset toiminnot ja palvelut alueella eivät saa olla esteenä toisilleen. Tilaratkaisujen kautta ne voivat sen sijaan laajentaa ja parantaa palvelukokemusta sekä lisätä yhteistyötä ja alueen vetovoimaa.

- Ehdotus: Sivistysjohtaja Jormalainen Arto
Vapaa-aikalautakunta päättää, että Fagerkullan museoalueen kehittämiseksi
- 1) alueelle keskitetään toiminnallisia tapahtumia ja kehitetään nykyisiä tapahtumia,
 - 2) selvitetään mahdollisuuksia kokeilla Parvin talon toimivuutta museoalueen toiminnallisena keskuksena mahdolliseen myyntitoimeksiantoon saakka
 - 3) laaditaan alueen markkinointisuunnitelma ja
 - 4) eri toimijoille tarjotaan mahdollisuuksia palvelujen järjestämiseksi kesäajaksi.
- Päätös: Hyväksyttiin.
- Täytäntöönpano: Museotoimi, kulttuuritoimi

Vapaa-aikalautakunta 25.04.2024 § 29
87/12.03.03/2024

- Esittelijä: Sivistysjohtaja Jormalainen Arto
Valmistelija: Sivistysjohtaja Jormalainen Arto, museonjohtaja Kuutsa Tommi, kulttuurisihteeri Rautiainen Mari

Parvin talon rakennetekninen kuntotarkastus

Fagerkullan museoalueella sijaitsevasta ja suojellusta Parvin talosta on tehty rakennetekninen kuntotarkastus 28.10.2022/ Jakitec. Oheismateriaalina on kuntotarkastusraportti. Kuntotarkastus on teetetty ajatellen rakennuksen myyntiä asuinkäyttötarkoitukseen.

Parvin talon rakensi 1890-luvun lopulla Högforsin tehtaan valaja Kustaa Sparf. Talo oli alun perin lyhyempi tuvan ja kamarin asunto, johon sisäänkäynti oli päädystä. Talo myytiin tehtaalle, ja vuonna 1937 taloa laajennettiin lisäosalla. Samalla pihan puolelle rakennettiin nykyinen pylväin koristeltu avokuisti. Talo remontoitiin vuonna 1989 Työläismuseon talonmies-vahtimestarin asunnoksi. Rakennus on rakennettu rakennusajankohdan mukaisin materiaalein ja välinein. Rakennustekniikaltaan, -muotoilultaan ja -menetelmiltään rakennus on tyypillinen rakennusajankohdan edustaja.

Rakennus on massiivihirsirakenteinen ja siinä on kantavat betonisokkeli/perusmuuri. Kellarin osalla on maanvarainen betoni laatta ja lopulla osalla tuulettuva alapohjarakenne maapohjalla.

Ulkoseinät ovat laudalla verhoiltua massiivihirsirakennetta. Yläpohjan kattokannattimet ovat puurakenteiset. Vesikattomuotona on harjakatto ja katteena on kattotiili, jonka alla aluskatteena päre.

Parvin talo oli 2010-luvun lopulle asti vuokra-asuntona, ja viime vuosina se on toiminut varastotilana. Rakennuksen tiloja on pidetty lämpiminä ympäri vuoden. Rakennuksessa on käytöstä poistettu muurattu uuni savupiippuineen. Rakennuksen ilmanvaihto on painovoimainen.

Asuinrakennus lämmitetään tällä hetkellä vain sähkölämmitteisillä pattereilla koska savupiippu on käyttökiellossa sen huonon kunnon takia.

Ala- ja välipohjarakenteita tarkastettiin kolmesta eri paikasta rakenneavauksilla. Rakenneavausten kohdalla rakenteet olivat havaintojen pohjalta kunnossa.

Raportin yhteenvedossa todetaan, että kaikki Parvin talon rakennukset (ml varasto ja sauna) ovat huonossa tai melko huonossa kunnossa ja riippuen rakennuksen tulevasta käyttötarkoituksesta mittaviin korjaustoimenpiteisiin tulee varautua.

Kokemukseen ja kohteessa tehtyihin havaintoihin perustuen voidaan olla varmoja, että asuinrakennuksessa ylittyy voimassa olevan *Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksessa - asunnon tai muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista* – mainittu toimenpideraja ylittyy selvästi. On myös huomioitava, että rakennusten niissä olevien rakennusosien tekninen käyttöikä on saavutettu. Raportin mukaan se ei välttämättä tarkoita sitä, etteivät osat tai järjestelmät olisi käyttökuntoisia tai -kelpoisia mahdollisesti pitkänkin aikaa. Sen sijaan riski vaurioille ja vahingoille on kasvanut ajan kuluessa, joka on syytä tiedostaa.

Vapaa-aikatoimi on saanut investointirahaa (10 000 €) kohdennettuna Sarlinin talon muuttamiseen ns. lasten tuvaksi. Kuten edellä todettiin, Sarlinin taloa voidaan käyttää ilman investointejakin, mutta sen käyttömahdollisuuksia rajoittaa wc:n ja vesipisteen puuttuminen. Parvin talon wc-maton uusiminen ja kuistin turvallisuuden parantaminen mahdollistuisi, mikäli saatua investointirahaa voitaisiin kohdentaa käyttötarkoituksen muutoksena Parvin taloon. Tämä myös mahdollistaisi monipuolisen toiminnan järjestämisen siihen saakka, kun kiinteistön myyntiä tarkastellaan uudestaan viimeistään teknisen lautakunnan vuoden 2026 vuosisuunnitelman yhteydessä.

Toimintaa ja tapahtumia Fagerkullan museoalueen kehittämiseksi

Alla on listattu tapahtumia, joita on toteutettu ja joita voidaan toteuttaa Fagerkullan alueella / keskittää Parvin taloon:

- **Kyllä Öhmanska tiätää** -kierrokset sekä ryhmille tilauksesta että kaikille avoimina kierroksina. Kierroksia järjestetään mm. Rautapäivillä kesäkuussa ja Pruukkipäivänä elokuussa. Lapsille järjestetään ilmaisia kierroksia ja aikuisille pääsymaksullisia kierroksia.
- **Fagerkulla avoinna** -tapahtuma järjestetään Rautapäivillä lauantaina 15.6. Silloin Fagerkullan asukkaat esittelevät kotejaan, ja museossa on teemaopastuksia.

- **Lampaita ja kanoja** on museoalueella ollut useina kesäkausina. Niitä on vuokrattu tietyiltä tiloilta. Eläinten hoidosta on viime vuosina vastannut joukko vapaaehtoisia. Kanalan ja lampolan rakennuksia korjattiin pari vuotta sitten. Selvitetään mahdollisuutta luoda rakenteita vapaaehtoisuuden tueksi, jotta museoalueella on eläimiä myös tulevina kesinä.
- **Teatteri Perä** järjestää Liisa ihmemaassa esityksiä kaikkiaan kuusi kertaa museoalueen pihanäyttämöllä kesällä 2024.
- **Äidin kanssa museoon** -teemaopastus järjestetään äitienpäivänä su 12.5.
- **Satupiknik ja Lasten tupa** järjestetään pe 12.7. klo 10-11 museoalueella kirjaston ja museon yhteistyönä. Satujen lukemisen lisäksi lapsille on opastettu teemakierros. Tähän yhteyteen on suunnitteilla Lasten tuvan koekäyttö Sarlinin talossa.
- **Kukulele-festivaalin** tapahtumia järjestetään 2.-3.8. Pakarissa ja ulkonäyttämöllä.
- **Pruukkipäivää** eli museon kesäkauden päättäjäisiä vietetään 18.8.
- **Karkkilan historia -kuvaluentoja** pidetään Pakarissa elo-lokakuussa.
- **Ripaus joulun taikaa -tapahtuma** järjestetään joulukuun toisena vkl Pakarissa ja museoalueella yhteistyössä Haukkamäen koulun vanhempainyhdistyksen kanssa.
- **Pakarin kesäkahvilatoiminnan** kilpailutus on käynnissä.
- **Pakari ja pihanäyttämö** ovat avoimia estradeja. Aiemmin mainittujen tapahtumien lisäksi kesälle 2024 on neuvotteluissa ainakin viisi uutta yhteistyötapahtumaa Fagerkullan alueella, joiden järjestelyissä kulttuuri- tai museopalvelut ovat mukana.
- Erityistaitoiset **kesäoppaat** järjestävät osaamisalueensa tapahtumia (mm. puutarhasta ja eläintenhoidosta kiinnostuneille, kuvasuunnistusta lapsille).

Alueen markkinointi voidaan toteuttaa normaalin tapahtumamarkkinoinnin kautta. Markkinoinnin tehostamiseen voidaan käyttää museonhoitajan ja kaupungin markkinointi- ja viestintäsuunnittelijan resurssia sekä osaamista.

Ehdotus:

Sivistysjohtaja Jormalainen Arto
Vapaa-aikalautakunta

- 1) hyväksyy esitetyn toimintasuunnitelman Fagerkullan museoalueen toiminnalliseen kehittämiseen ja
- 2) esittää tekniselle lautakunnalle käsiteltäväksi vapaa-aikalautakunnan Sarlinin talon investointimäärärahan muuttamisen Parvin talon turvallisuutta parantaviin korjauksiin.

Käsittely:

Puheenjohtaja Timo Palenius esitti asian pöydälle jättämistä ja tiedusteli lautakunnalta, että vastustaako joku asian pöydälle jättämistä. Koska asian pöydälle jättämistä ei vastustettu, puheenjohtaja totesi lautakunnan jättäneen asian pöydälle yksimielisesti.

Ptk tark.

Päätös: Vapaa-aikalautakunta päätti jättää asian pöydälle yksimielisesti.

Pöytäkirjamerkintä: Merkittiin, että tilapalvelupäällikkö Harri Lylylahti oli kokouksessa asiantuntijana tämän pykälän käsittelyn ajan klo 17:34-17:56.

Merkittiin, että Elina Toikka saapui kokoukseen tämän pykälän käsittelyn aikana klo 17:36.

Täytäntöönpano: